

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา 2549

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) สมุดบันทึกภาคสนาม (Field notes) 2) กล้องถ่ายรูป และ 3) เครื่องคอมพิวเตอร์
2. เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้
 - 2.1 การสังเกต (Observation) ประกอบด้วย 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatant observation) 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatant observation) และ 3) การเฝ้าฟัง (Earesdropping)
 - 2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง (Open interview) 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth interview)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอเพื่อมุ่งตอบคำถามของการวิจัย ได้แก่ ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า ตำบลตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกการนำเสนอ เป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้าของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

ซึ่งในแต่ละตอนได้ใช้ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาตามสภาพของเหตุการณ์ การสังเกต การสัมภาษณ์ และเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเข้าสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเริ่มต้น โดยไปพบผู้บริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนและการดำเนินงานให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบ พร้อมทั้งขออนุญาตที่จะเข้าไปศึกษาข้อมูล ทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร การสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน และการสัมภาษณ์บุคลากรของโรงเรียน ซึ่งได้รับความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเป็นอย่างมาก

2. ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จะจำแนกออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรก เป็นการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่สนามเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของวัดและโรงเรียนพระปริยัติ แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาเอกสารต่าง ๆ

ระยะที่สอง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นบริบทของวัดและโรงเรียน โดยส่วนนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ กับผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของการจัดการศึกษา

ระยะที่สาม เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริการจัดการ โดยส่วนนี้เป็นการศึกษาส่วนลึกด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง การสนทนา

แบบไม่เป็นทางการการสังเกต และการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้บริหารครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

3. ผู้ให้ข่าวสารสำคัญ (Key informants)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้จะงเก็บจากผู้ให้ข่าวสารสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีหลัก 4 วิธี คือ

4.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary study) ใช้วิธีการในส่วนของการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยจำแนกเอกสารหลักที่ศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัด และโครงสร้างระบบการบริหารงานของวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

กลุ่มที่ 2 เอกสารสิ่งตีพิมพ์ ที่บ่งชี้เกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของวัด ข้อมูลพื้นฐานในการบริหารงาน และแผนผังโครงสร้างการบริหารงานด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ การศึกษาเอกสารข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะส่วนที่พบว่ามีข้อมูลเชื่อมโยงมาถึง เช่น มีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเชื่อมโยงมาถึงกัน เป็นต้น และหากเอกสารบางอย่างมืออยู่ไม่ครบถ้วนหรือไม่มีการเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถค้นพบ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะเอกสารส่วนที่หาได้เท่านั้น

4.2 การสังเกต (Observation)

ในการสังเกตการณ์วิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Particpant observation) คือ ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้บริหารและครูผู้สอน มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับทางวัดเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสามขั้น คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก (สุภางค์ จันทวานิช, 2543 : 47) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้สังเกตแสดงออกมาตามธรรมชาติ และการสังเกตแบบ ไม่มีส่วนร่วม (Non- particpant observation) คือ ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่วงนอก กระทำตนเป็นบุคคล ภายนอกไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมทำอยู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสังเกตตามความเหมาะสมกับสภาพที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและความสมบูรณ์ตามต้องการ

สำหรับการรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตนี้ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์

หรือ การสังเกตครั้งก่อนด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้เทคนิคการ “เงี่ยหูฟัง” ควบคู่ไปกับการสังเกตโดยตลอด ทั้งนี้เพราะการเงี่ยหูฟัง ได้ช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลโดยไม่ต้องสัมภาษณ์ และไม่ต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล

4.3 การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาข้อมูลของโรงเรียน โดยการสัมภาษณ์นี้ ได้ใช้ผสมผสานกับการสังเกต เพื่อขยายความกว้าง และความลึกของข้อมูล รวมทั้งใช้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ครั้งก่อน

ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นจุดเริ่มต้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผลการสัมภาษณ์ครั้งแรกจะเป็นตัวชี้ให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้วิจัยควรหาข้อมูลจากใครต่อไป และควรหาข้อมูลด้วยวิธีการใดเพิ่มเติม สำหรับขั้นตอนในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ ในส่วนนี้ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ 1) สัมภาษณ์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ 2) สัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายแต่ละครั้งจะแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกบุคคลเพื่อการสัมภาษณ์ สำหรับขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนตามลำดับ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษา พร้อมทั้งพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า นั้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความคุ้นเคยและการสัมภาษณ์ หลังจากผู้วิจัยได้นัดพบบุคคลที่จะสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงจะแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ให้ทราบ หลังจากนั้นจึงจะตกลงกันว่า จะทำงานร่วมกันอย่างไร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการหลัก 5 วิธี คือ

1. การให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ ได้ตรวจสอบ และรับรองความถูกต้องของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการอ่านข้อมูลที่ผู้วิจัยจดบันทึกไว้ทันที

2. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามวิธีการของการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลชุดแรก (Thesis) ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลแบบ ก. แล้วผู้วิจัยยังไม่เชื่อในข้อมูลชุดนั้น แต่พยายามแสวงหาข้อมูลแบบ ข. (Antithesis) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ตรงกันข้ามกับข้อมูลแบบ ก. และผู้วิจัยจะยังคงแสวงหาข้อมูลต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบ ค. (Syntsis)

ซึ่งแตกต่างไปจากข้อมูล 2 ชุดแรก โดยข้อมูลแบบ ก.นี้ จะเป็นการสังเคราะห์ลักษณะของข้อมูล ทั้งแบบ ก. และแบบ ข. สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลัก รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จาก 3 วิธีการ คือ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต (ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540 : 91)

3. การตรวจสอบข้อมูล ด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ข้อมูลในส่วนที่เป็นความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (Evaluative data) และข้อมูลที่เป็นส่วนในรายละเอียดหรือบรรยายเหตุการณ์ (Descriptive data) ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลทั้งสองประเภทปะปนกัน จะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น

4. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้นำข้อมูลปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากแหล่งจากข้อมูลหลาย ๆ แหล่งมาลำดับ สร้างเป็นภาพรวมที่เป็นข้อความแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องอีกครั้ง

5. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูล ในการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูล เมื่อพบว่าเป็นเรื่องสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอบถามซ้ำเรื่องเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่คงที่ และมีความเชื่อมั่นได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบกับกรอบความคิด และสร้างสมมติฐานเบื้องต้นขึ้น โดยการปรับกรอบแนวคิด และสมมติฐานให้เหมาะสมและครอบคลุมข้อมูลที่นอกเหนือไปจากกรอบเดิม และเมื่อได้กรอบใหม่ที่เหมาะสมกว่าก็ได้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปจนแน่ใจว่าได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอทุกแง่มุม โดยขั้นตอนการวิเคราะห์มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาเรียบเรียงให้เป็นระบบ พร้อมทั้งจะนำไปวิเคราะห์ต่อไป ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การจัดบันทึกใหม่ และพิมพ์ข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมไป ผู้การให้ความหมายข้อมูลการจัดหมวดหมู่ และการวิเคราะห์ในขั้นสุดท้ายต่อไป

2. ให้ความหมายกับข้อมูล (Conceptualizing the data) ในขั้นนี้ได้อาศัยการตีความหมายจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อความที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล

3. จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล (Categorize the concepts) เป็นขั้นการนำเอาความหมายที่ให้ไว้มาจัดเป็นหมวดหมู่ หลังจากนั้นจึงนำความหมายที่จัดหมวดหมู่แล้วมาตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) (สุภางค์ จันทวานิช. 2543 : 131) คือ การสร้าง

ข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นหลาย ๆ เหตุการณ์ แล้วลงมือสร้างข้อสรุป เพื่อนำข้อสรุปนั้นทำการตรวจสอบ และยืนยันให้เป็นข้อสรุปที่มีความถูกต้องเที่ยงตรง เชื่อถือได้ ซึ่งโดยก่อนจะได้ข้อสรุปใด ๆ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) มาตรวจสอบกับข้อสรุปนั้นหลาย ๆ ครั้ง

4. วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ให้ได้ความรู้ตามมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำข้อสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกัน จนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน วัด และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

บาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ